

УДК 378:81/656.61.052

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/42-3-3>**Ксенія БОЙКО,***orcid.org/0000-0002-1154-5837**старший викладач кафедри англійської мови в судноводінні**Херсонської державної морської академії**(Херсон, Україна) estovally@gmail.com*

ІНТЕРАКТИВНА МОДЕЛЬ НАВЧАННЯ СУДНОВОДІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ НАПРАВЛЕНОСТІ

У статті проаналізовано сучасні інтерактивні технології на прикладі предмета «Англійська мова для судноводів». Автор розглянув основні характеристики та особливості інтерактивної моделі навчання, проаналізував використання та результати методу кейсів, запрошення спеціалістів, рольові ігри в групах курсантів II та IV курсів. У роботі доведена ефективність використання інтерактивних технологій на заняттях з англійської мови як засобу для розвитку комунікації та співпраці. Автор розглядає окремі методи, які використовує на заняттях, та докладно описує процедуру проведення, переваги та недоліки кожного методу. У статті зазначено, що курсанти різних курсів по-різному проявляють себе на заняттях у зв'язку з набутими знаннями та досвідом на момент другого та четвертого курсів.

Автор наголошує на тому, що пасивна й активна модель не виконують завдання сучасної освіти, яка вимагає від випускника бути обізнаним, активним, креативним. Саме інтерактивні методи дають змогу досягати цілей та вчити студентів ефективного та професійного спілкування іноземною мовою. Акцент робиться на тому, що англійська мова – міжнародна мова морського спілкування і саме вона необхідна для встановлення контакту з усіма членами екіпажу. Підкреслено ідею, що вона займає одну з головних позицій у циклі підготовки майбутнього судноводія. Головними аспектами підготовки є абсолютна комунікативна готовність до вирішення буденних та надзвичайних ситуацій. Автор наголошує, що, незважаючи на різні рівні володіння мовою, робота на заняттях проводиться за правилами комунікативного підходу, який допомагає створити умови, максимально наближені до реалій праці в морі. Виділена думка, що вирішення актуальних проблем освіти можливе лише на основі широкого впровадження нових педагогічних технологій, спрямованих на розвиток освітніх процесів завдяки інноваційній діяльності педагогічних колективів та окремих освітян.

Ключові слова: *метод кейсів, морська англійська мова, рольова гра.*

Ksenia BOIKO,*orcid.org/0000-0002-1154-5837**Senior Lecturer at the English language Department for Deck Officers**Kherson State Maritime Academy**(Kherson, Ukraine) estovally@gmail.com*

INTERACTIVE MODEL OF TEACHING PROFESSIONAL ENGLISH TO DECK OFFICERS

The article analyzes modern interactive technologies using the subject English for deck officers as an example. The author considers the main characteristics and features of the interactive learning model, analyzes the use and results of the case-study method, invitation of specialists, role-plays in groups of cadets of II and IV courses. The work proves the effectiveness of using interactive technologies in English classes as a means for developing communication and cooperation. The author examines the individual methods used in the classroom and describes in detail the procedure, advantages and disadvantages of each method. The article states that cadets of different courses work differently due to the acquired knowledge and experience at the time of the second and fourth courses. The author emphasizes that the passive and active models do not solve the problems of modern education which requires the graduates to be knowledgeable, active, and creative. Interactive methods allow achieving goals and teach students effective and professional communication. The emphasis is made on the fact that English is an international language of maritime communication, and it is necessary to establish contact with all crew members. The main aspect of teaching is to make the cadets have an absolute communicative readiness to solve everyday tasks and emergency situations. The author emphasizes that despite the different levels of language proficiency lessons are conducted according to the rules of a communicative approach that helps to create conditions that are as close to the realities of work in the sea as possible. There is such an opinion that education problems solving is possible only with the wide introduction of new pedagogical technologies aimed at the development of educational processes at the expense of innovative activities of pedagogical teams and individual educators.

Key words: *case-study, maritime English, role-play.*

Постановка проблеми. Підвищені вимоги, великі обсяги інформації, стислі терміни навчання – все це реалії сучасної освітньої системи. І щороку стандарти, затверджені Міністерством освіти, підвищуються. Викладачам та лекторам дедалі складніше отримати необхідні результати з допомогою навчальною програми, застосовуючи лише традиційні методики навчання.

В умовах всесвітньої пандемії та вимог до проведення онлайн-занять інтерактивна модель навчання запропонувала найбільші можливості для продовження занять вдома без втрати ефективності (The COVID-19 pandemic, 2020).

Порівняно з іншими моделями навчання інтерактивна модель отримала поширення задовго до пандемії, бо дала змогу встановити між суб'єктом та об'єктом навчання добре організований взаємозв'язок, двосторонній обмін інформацією. Інтерактивна технологія навчання є організацією процесу таким чином, щоб студент брав участь у заснованому на взаємодії, взаємодоповнюючому, колективному процесі навчального пізнання.

Інтерактивні методи навчання вирішують більшість завдань та допомагають досягти цілі сучасної освіти, але вони не є універсальними для різноманітних умов навчання.

Аналіз досліджень. На цьому етапі оновлення педагогічної та методичної наук вчені виділяють два основних напрями розвитку інтерактивних технологій:

– технологізація освіти, коли до процесу навчання залучаються новітні досягнення техніки;

– використання системи засобів задля вдосконалення навчального процесу (Кремень, 2008: 23).

Організація навчальних занять із застосуванням інтерактивних технологій цікавила таких науковців, як К. Баханов, О. Пометун, Л. Пироженко, Н. Дудник, П. Підкасистий, Т. Паніна, Л. Вавілова. У своїх працях вони розглядали використання інтерактивних технологій як один зі способів здійснення діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання. Вчені розкривають теоретичні та методичні засади організації інтерактивного навчання, описують багато типів і форм інтерактивного навчання (за рівнем активності учнів, рівнем залучення їх до продуктивної діяльності, дидактичною метою, способами організації тощо).

Питання ефективності навчання майбутніх спеціалістів та вплив на неї інтерактивних технологій нині цікавлять науковців і в теоретичному, і в методологічному аспекті. Вчені сьогодні –

О. Пометун, О. Лучанінова, Г. Волошина, І. Марущак, В. Гузеєв, І. Свириденко та інші – наполягають на природності, прийнятних особливостях, безмежних перспективах технологій інтерактивного навчання.

Мета статті – проаналізувати ефективність інтерактивних технологій навчання англійської мови за професійним спрямуванням на прикладі власного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Сьогодення морської індустрії дає замовлення на випускників, які володіють імовірнісним мисленням, тобто здатні орієнтуватися в незнайомій ситуації. Тому у вищих навчальних закладах назріла необхідність впровадження в навчальний процес інноваційних методик і нових педагогічних технологій, покликаних забезпечити індивідуалізацію навчання і виховання, розвивати самостійність студентів, а також сприяти збереженню і зміцненню здоров'я. Інтерактивна модель навчання сповна відповідає цим вимогам.

Англійська мова, як мова повсякденного спілкування з командою, так і мова професійної комунікації, займає одну з головних позицій у циклі підготовки майбутнього судноводія. Головними аспектами підготовки є абсолютна комунікативна готовність до вирішення буденних та надзвичайних ситуацій. Незважаючи на різні рівні володіння мовою, робота на заняттях проводиться за правилами комунікативного підходу, який допомагає створити умови, максимально наближені до реалій праці в морі.

Вибір інтерактивної моделі навчання збігається з вимогами нового змісту освіти, допомагає вдосконалювати навчально-виховний процес завдяки утриманню інтересу студентів та підвищенню якості знань.

У статті ми розглянемо результати роботи з курсантами II та IV курсів, проаналізуємо та порівняємо ефективність використання різних технологій у курсі «Морська англійська мова».

Серед студентів різних курсів інтерактивні методи навчання іноземної мови є найбільш затребуваними. Саме інтерактивне навчання допомагає викладачу організувати пізнавальну діяльність так, що в навчальний процес пізнання залучаються практично всі. Порівняно з традиційними формами ведення занять, в інтерактивному навчанні змінюється взаємодія викладача та студента: активність педагога поступається місцем активності учнів, а завданням педагога стає створення умов для їх ініціативи (Пометун, Пироженко, 2002).

У процесі навчання, організованого за принципами інтерактивної моделі, студенти в парах,

малих чи середніх групах вчать взаємодії, розвивають критичне мислення, вирішують умовно-професійні проблеми, аналізуючи обставини та фактичну інформацію. У процесі обміну думками студенти дослухаються та приймають інші, іноді протилежні думки, беруть участь у дискусіях, зважають на різні варіанти, приймають обдумані рішення. На заняттях з англійської мови для досягнення таких результатів використовуються не тільки тексти технічного характеру, але й судові, морські документи, схеми суден та обладнання, посилання на форуми нинішніх моряків.

Розглянемо сучасні інтерактивні технології навчання, які сприяють підвищенню якості підготовки майбутніх судноводіїв найбільше: *case-study*, рольові ігри, метод проєктів, мозковий штурм, дебати, запрошення спеціаліста та дискусії. Усі вони певною мірою базуються на колективній взаємодії, яка досягається за допомогою бесіди, діалогу, обговорення, обміну досвідом, припущень, під час яких відбувається взаєморозуміння та розв'язуються навчальні завдання.

Case-study – метод аналізу реальної ситуації. На заняттях ми використовуємо офіційні сайти розслідування аварій і нещасних випадків на торговельному флоті, тому курсанти працюють зі справжніми ситуаціями, які трапилися із судном, моряком, вантажем чи якимось чином стосуються судноводійної сфери. Розрізняють кілька видів ситуацій:

- проблема, вирішення якої необхідно знайти або яку доведеться вважати невирішеною;
- оцінка, коли потрібно виконати критичний аналіз прийнятого рішення та подати вмотивований висновок щодо наявної ситуації та способів її вирішення;
- ілюстрація відображає ситуацію і пояснює причини її виникнення, описує процедуру для рішення, яке необхідно обґрунтовано прийняти або відхилити;
- випередження описує порядок застосування прийнятого рішення, який використовують для тренування в застосуванні набутих теоретичних знань (Інтерактивні методи, 2021).

Кейси широко використовуються викладачами кафедри для поєднання теоретичних знань із практичними, надання змоги курсантам побачити та оцінити наслідки неправильних дій і впевнитися у важливості того, що вони вивчають, зацікавитися деталями. Не всі кейси ідеально відображають тему заняття, але більшою частиною інформації достатньо для початку діалогу, дискусії чи рольової гри. Під час обговорень студенти додають персоналізовані висновки чи ідеї, які обговорюються уже всіма учасниками.

З недоліків використання методу кейсів можемо зазначити, що курсантам II курсу не вистачає досвіду та теоретичних знань для аналізу. Їхня навчальна програма не охоплює всі аспекти судноводіння на цей час, отже, для повного розгляду кейсу їм потрібні додаткові підказки, інформаційні посилання та уточнення технічних характеристик. Вони активно використовують Інтернет для підкріплення своїх думок та перевірки правильності висновків. В обговореннях та дискусіях усі учасники майже завжди мають схожі думки, обмінюючись ними, вони погоджуються один з одним. Курсантам IV курсів легше оперувати даними, доводити свої думки, бо вони вже були на практиці та отримали реальні уміння. Використовуючи набуту інформацію, курсанти старших курсів активно дискутують, використовують додаткові дані, навіть такі, які не вивчалися на занятті. Частіше вони займають різні позиції, насилу погоджуються один з одним.

Викладач виступає як той, хто лише вислуховує учасників, без винесення суджень та критики. Так студенти мають самі дійти згоди щодо певних питань чи рішень. Але педагог має слідкувати за часом, щоб досягти цілей заняття та не затягнути деякі етапи заняття.

Деякі кейси являють собою ілюстрацію, і студенти мають виконати завдання без текстових даних. Наприклад, є тема «Дії суден у різних навігаційних ситуаціях» (*Ships' actions in different navigational situations*), група поділена на трійки і кожна отримує свою ілюстрацію ситуації:

- обгін (*overtaking*),
- перетин курсів (*crossing situation*),
- взаємний курс (*reciprocal courses*),
- курс максимального наближення (*close-quarter situation*).

Групи працюють лише з малюнком, обговорюють варіанти вирішення завдання, представляють свої ідеї. Інші групи слухають та задають додаткові питання чи обговорюють план дій. У таких випадках є заздалегідь прописані правильні відповіді і курсанти не мають змоги від них відходити, тому викладач контролює обговорення і виносить рішення щодо правильності.

Таким чином, ми можемо зробити висновок що кейс-метод дозволяє досягти певних результатів:

- активізувати теоретичні знання і практичний досвід,
- розвивати вміння висловлювати думки, ідеї, пропозиції,
- бачити альтернативний погляд і аргументувати свій,

– проявляти і вдосконалювати аналітичні та оцінні навички,

– готовність працювати в команді сприяє розумінню неоднозначності вирішення проблем у реальному житті.

Застосування кейс-методу вимагає від викладача більше часу на підготовку, але цей метод більш ефективний порівняно з класичним читанням технічного тексту (Абрамова, 2015: 94).

Використання *рольових ігор* на заняттях дає змогу підвищити ефективність та зацікавити студентів виконанням певних ролей, які пов'язані з майбутньою професією, спробувати побути кимось іншим. Навчальна діяльність стає більш цікавою і різноманітною, учасники гри активно взаємодіють, що дає змогу прискорити розвиток мовленнєвих навичок.

Для того щоб рольова гра на заняттях іноземної мови приносила максимальну користь, потрібно правильно підібрати тему і завдання для учасників. Одна з ключових вимог – зацікавленість курсантів, а ігрові ролі мають бути зрозумілими для них, використовувана лексика не дуже складною. На нашу думку, одним із найважливіших критеріїв вибору саме цієї технології є корисність створюваної мовленнєвої ситуації. Головна цінність цього засобу навчання полягає в тому, щоб дати студентам потрібні навички, які він зможе використовувати в реальному спілкуванні.

На заняттях II курсу використовуються рольові ігри, максимально наближені до реалій життя курсанта. Ролі прописуються кожному учаснику, ситуація зрозуміла, тому додаткові обговорення не потрібні. Наприклад:

Студент А. Ти пропустив вчорашнє заняття з англійської мови. Тема «Обладнання навігаційного містка» (Navigation Bridge Equipment). Попроси свого напарника розповісти те, що ти пропустив. Задай питання про функції обладнання.

Студент Б. Ти допомагаєш своєму напарнику розібратися з темою, яку він пропустив. Тема «Обладнання навігаційного містка» (Navigation Bridge Equipment). Розкажи йому про основні елементи та функції обладнання.

Для курсантів II курсу перелік ситуацій та ролей обмежений через малий життєвий та професійний досвід. Курсанти IV курсу можуть розігравати ширший спектр ролей завдяки досвіду морської практики. Питання, які задають курсанти, також з віком ускладнюються. Старші студенти, крім назв та функцій, можуть називати правила конвенцій, цитувати кодекси та морське право.

Незважаючи на рівень курсантів та виконання рольових ігор, вони максимально ефективно зану-

рюють студентів у ситуації спілкування, допомагають подолати бар'єри комунікації та порозуміння.

Запрошення спеціалістів. В індустрії судноплавства капітани та старші механіки виступають як консультанти та викладачі для молодих моряків на судні. Запрошений до аудиторії спеціаліст викликає у студентів підвищений інтерес та надає важливості предметам, пов'язаних зі спеціальністю. Професіонали у своїй справі надають вичерпні відповіді, приклади з власного досвіду, пояснюють тонкощі професії і все це з легкістю людини, яка займається таким родом діяльності, яку курсанти ще тільки вивчають.

Запрошення експертів є більш актуальним на II курсах, і більший відгук дають саме молодші курси. Вони активно беруть участь в обговореннях, ставлять питання таким чином, щоб зрозуміти, чи вірно вони трактують себе у професії, та перевірити свої сподівання. Таке спілкування англійською мовою виступає як тренування комунікації між керівником та підлеглими, розкриває елементи субординації та розуміння спілкування з незнайомою людиною. Курсанти IV курсів розмовляють із запрошеними спеціалістами на більш професійній мові, порівнюють досвід та розширюють свої знання завдяки обміну та спілкуванню. Вони вже отримали практичні навички, спілкувалися з капітанами суден, на яких працювали, тому їх інтерес – нестандартні ситуації та дії експерта, щоб запобігти трагедії чи надзвичайному стану, особливості праці в деяких портах та навігація у складних умовах морів та океанів.

За допомогою вищезазначених інтерактивних методів студенти опановують такі знання, кваліфікацію, навички та вміння:

- розвиток критичного мислення, рефлексивних здібностей,
- аналіз та оцінка своїх ідей і дій,
- самостійне розуміння, всебічний аналіз і вміння відбирати інформацію,
- самостійне формування нового знання,
- участь у дискусіях, відстоювання своєї думки,
- прийняття рішень та вирішення складних питань (Коваль, 2011).

Висновки. Головне завдання сучасної вищої освіти – не просто дати майбутньому спеціалісту фундаментальні знання, а забезпечити всі необхідні умови для його подальшої соціальної адаптації, розвинути схильність до самоосвіти. Стислі терміни навчання, великий обсяг отримуваної інформації та серйозні вимоги до рівня знань, навичок і вмінь зумовлюють пошук нових технологій навчання, які б відповідали світовому стан-

дарту освіти, забезпечували б підготовку майбутніх поколінь на високому професійному рівні. Нова освітня філософія визначила головну стратегію педагогічної діяльності – спрямованість навчально-виховного процесу на формування духовного світу особистості, утвердження загальнолюдських цінностей, розкриття потенційних можливостей і здібностей учнів.

Нині намітився перехід від «одноразової» освіти до безперервної, від поточної організації навчання – до індивідуальної. Нова парадигма освіти зумовила оновлення професійної освіти. Цей процес є особливо актуальним у зв'язку з кар-

динальними змінами в освіті, що відбуваються в країнах ближнього і далекого зарубіжжя.

Звернення до інтерактивних технологій зумовлено новими завданнями, які поставлені перед системою освіти нашої країни: формування активної, творчої, конкурентоспроможної особистості. Вирішити це завдання в рамках старої організаційно-методичної інформативної системи неможливо. Одним з інноваційних підходів, здатним формувати активну, творчу особистість, виступає інтерактивне навчання, яке реально забезпечує перехід від педагогіки знання до розвиваючої, до оволодіння студентами вмінь і навичок, саморозвитку особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова С. Ю. Использование кейс-метода на уроках английского языка. *Актуальные вопросы современной педагогики: материалы VI Междунар. науч. конф.* Уфа. 2015. С. 94–96. URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/148/7466/> (дата звернення: 01.08.2021).
2. Енциклопедія освіти / Голов. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід: метод, посіб. / авт.-уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. Київ : А.П.Н., 2002. 136 с.
4. Коваль Т. І. Інтерактивні технології навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. *Інт інформ. технологій і засобів навчання АПН України. Ун-т менеджменту освіти АПН України* / гол. ред.: В. Ю. Биков. 2011. № 06. Том 26. 291 с.
5. Li C., Lalani F. The COVID-19 pandemic has changed education forever. This is how. *World economic forum. 2020.* URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digital-learning> (дата звернення: 04.08.2021).

REFERENCES

1. Abramova S. Yu. Ispolzovanie keis-metoda na urokah anglijskogo jazika. *Aktualnie voprosi sovremennoy pedagogiki: materialy VI Megdunar. nauch. konf.* Ufa. 2015. S. 94–96. URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/148/7466/> (data zvernennya: 01.08.2021). [Usage of case-method at the English language lessons] Actual questions of modern pedagogical science: Materials of the international scientific conference. Ufa. 2015. pp. 94–96 [in Russian]
2. Ensiklopedija osviti [Encyclopedia of education]. K.: Jurinkom Inter, 2008. 1040 p. [in Ukrainian]
3. Interaktivni tehnologii navchannja: teorija, dosvid: metod, posib. Avt.-uklad. O. Pometun, L. Pirozhenko. [Interactive technol. of teaching: theory, experience: method. book]. K.: A.P.N., 2002. 136 p. [in Ukrainian]
4. Koval' T. I. Interaktivni tehnologii navchannja inozemnih mov u vishhiih navchal'nih zakladah [Interactive technologies of teaching foreign languages in higher educational establishments]. *Int inform. tekhnologii i zasobiv navchannia APN Ukrainy. Un-t menedzhmentu osvity APN Ukrainy.* № 06. V 26. 2011. 291 p. [in Ukrainian]
5. Li C., Lalani F. The COVID-19 pandemic has changed education forever. This is how. *World economic forum. 2020.* URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digital-learning> (Last accessed: 04.08.2021).